

Innhold

Forord	15
1 Nye perspektiv på leing av læring i barnehagen	17
<i>Yngve Skjæveland</i>	
Innleing	17
Barnehagen som læringsarena	18
Styring og leing av barns læring	20
Bidrag til kunnskapsstatusen på feltet	20
Problemstillinger	23
Metode og datainnsamling	24
Styrantervju 1	25
Styrantervju 2	25
Styrarsurvey	26
Eigarintervju	26
Eigarsurvey	27
Oppbygging av antologien	28
DEL 1 PERSPEKTIV OG OVERORDNEDE PROBLEMSTILLINGER	29
2 Barns læring i barnehagen	31
<i>Ole Fredrik Lillemyr</i>	
Innledning	31
Læring som begrep – en utvikling preget av spenninger	32
Kritikk mot det tradisjonelle læringsbegrepet	32
Videreutvikling av kognitivt læringsssyn	33
Sosiokulturelt syn på læring	34
Spenninger mellom læringsssyn	35
Et stadig bredere perspektiv på læring	35
Forholdet læring–utvikling	36

Mot et bredt, helhetlig lærings syn	37
Motivasjonens betydning for læring	38
Forslag til et bredt perspektiv på læring	39
Danning som overordnet mål	39
Rammer for barns læring i barnehagen	40
Omsorg som basis for læring	42
Lekens arena som grunnlag for læring	42
Oppsummering: utfordringer for barns læring	44
3 Styring og ledelse i barnehagesektoren	46
<i>Kjetil Børhaug og Kjell-Åge Gotvassli</i>	
Innledning	46
Styring og ledelse	47
Offentlig styring og eierstyring	48
Autoritative regler	53
Incentiver og sanksjoner	54
Kapasitetsbygging	55
Oppmuntring	56
Med ledelse som utgangspunkt	56
Ledere som symbol	57
Institusjonell ledelse	58
Transformasjonsledelse	59
Ledelse som forvaltning av mening	59
Symbolsk ledelse – en utfordring for ledere i barnehagen	60
Ledelse som handling – lederstil	61
Ledelse som funksjon i barnehagen	62
Ledelse som funksjon og ledelse av barns læring	63
Oppsummering	64
DEL 2 NASJONALE FØRINGER OG RAMMER FOR	
LÆRING I BARNEHAGEN	65
4 Frå sosialpedagogikk til kompetanseutvikling – barnehagen	
som læringsarena for barn i perioden 1975–2016	67
<i>Yngve Skjæveland</i>	
Innleiing	67
Perspektiv på utviklinga av barnehagen som læringsarena	68
Metode og datamateriale	70
1975–1990: Sosial kompetanse og personleg utvikling	72

Barnehagelova 1975	72
Målretta arbeid i barnehagen	73
1990–2006: Fagområde og livslang læring	74
Læring i barnehagen som førebygging og investering	74
Rammeplanen 1996 – fagområde og forpliktande rammer	75
Livslang læring – barnehagen som ein del av utdanningsløpet?	76
2006 – Barnehagen inn under Kunnskapsdepartementet	77
Politiske skiljeliner i synet på læring i barnehagen	78
Etter 2006: Frå leik og læring til kompetanseutvikling?	79
Ny barnehagelov	80
Nye rammeplanar i 2006 og 2011 – medverknad og danning	80
Frå uformell til formell læring	81
Frå leik til kompetanseutvikling?	82
Oppsummering	83
5 Statleg styring av barnehagesektoren	85
<i>Solveig Borgund og Kjetil Børhaug</i>	
Innleiing	85
Styringsstruktur og styringstiltak	86
Organiseringa av barnehagestyresmaktene sentralt	90
Statleg styring av barnehagesektoren	91
Autoritative reglar	92
Økonomiske verkemiddel og sanksjonar	95
Kapasitetsbygging	97
Oppsummering: statleg styring frå grasrotautonomi til konsensusbygging?	102
DEL 3 EIERSKAP OG LÆRING I BARNEHAGEN	105
6 Ulike eigarar – ulike læringssyn?	107
<i>Kjetil Børhaug</i>	
Innleiing	107
Eigarane mellom marknad og styringsstruktur	109
Eigarane og læringsoppdraget	113
Læringssyn	114
Eigar sine læringsprioriteringar i styringstiltak	118
Oppsummering – ulike eigarar, ulik læring?	122

7 Barnehageeigarar og pedagogisk leiing i barnehagen	125
<i>Kjetil Børhaug</i>	
Innleiing	125
Styring og pedagogisk leiaransvar	126
Forskningsmetode.	129
Oppmuntring.	129
Autoritative reglar om læring	130
Ekstern profilering	131
Arbeid med fagområda.	131
Pedagogiske pakkeløysingar	132
Læreplanar og læringsføresetnadsplanar	133
Kvalitetssikringssystem	134
Incentiv og sanksjonar	135
Kapasitetsbygging	135
Organisatorisk kapasitet	135
Pedagogisk kapasitetsbygging	139
Oppsummering: ulike eigarar – ulike rammer for pedagogisk leiing?.	142
DEL 4 LEDELSE AV BARNEHAGEN SOM LÆRINGSARENA	145
8 Forventninger om læring – forskjellige opplevelser blant styrere i private og kommunale barnehager?	147
<i>Kari Hoås Moen</i>	
Innledning.	147
Interessentmodellen og forventninger	149
Interessenter i det lille og store fellesskapet.	150
Interessenter i ulike organisasjonsfelt.	153
Implikasjoner av den teoretiske gjennomgangen for studien	154
Metode	154
Funn og begynnende drøfting.	156
Gjennomgående høye forventninger om at barnehagen skal vektlegge læring	156
Sammenheng mellom styrernes opplevelser av forventninger og barnehagens eierforhold	159
Betydningen av eierforhold ved kontroll for andre bakgrunnsvariabler.	161
Overordnet drøfting	163
Høye forventninger om læring fra interessenter i utdanningsfeltet	164

Små forskjeller i opplevde forventninger blant styrere i kommunale og private barnehager	164
Samme forventningsnivå blant hverdagsinteressentene i kommunale og private barnehager	165
Oppsummering	165
9 Leiing av læring i barnehagen – nasjonale retningslinjer og lokale fortolkninger	167
<i>Yngve Skjæveland</i>	
Innleiing	167
Tidlegare forskning.	168
Teoretisk rammeverk	170
Metodisk tilnærming.	171
Rammeplan og årsplan	173
Læringssyn i rammeplanen	173
Rammeplanen om innholdet i barns læring	174
Leiing av læring i rammeplanen.	175
Resultat og drøfting	176
Læringssyn i årsplanane.	176
Læringsinnholdet i årsplanane	178
Leiing av læring i årsplanane	179
Translasjon, rammeplan og årsplan	180
Reproduserande modus	181
Modifiserande modus.	181
Radikalt modus.	182
Oppsummering	182
10 Uenighet om læringssyn blant kjerneinteressenter.	183
<i>Kari Hoås Moen og Kjell-Åge Gotvassli</i>	
Innledning	183
Konflikt, uenighet og konsensus.	185
Forskning på konflikter i barnehagen.	185
Ledelse av offentlige virksomheter.	186
Forskning på forskjeller mellom private og kommunale barnehager .	188
Metode	189
Funn	190
Uenighet blant et utvalg kjerneinteressenter	190
Begrensninger av forskjellig syn på læring i personalgruppen	193
Drøfting	196

Forskjeller i opplevelse av uenighet blant styrere i kommunale og private barnehager	196
Forskjellig syn blant personalet begrenser mulighetene litt mer i kommunale barnehager	198
Oppsummering	199
11 Ledelse av barns læring i barnehagen – bruken av ferdige pedagogiske opplegg	201
<i>Kjell-Åge Gotvassli og Berit Irene Vannebo</i>	
Innledning	201
Kvalitet som tema	201
Forskningsspørsmål	203
Diffusjon eller translasjon	203
Masterideer	204
Spredningskraft	205
Oversetting	206
Metode og datakilder	207
Resultater	208
Intervjuene	208
Spørreskjema	209
Hovedtrekk i analysen	211
Drøfting og konklusjoner	211
Utgangspunktet for studien	211
Problemstillinger	212
Oppsummering	214
12 Styrernes profesjonelle identitet.	215
<i>Per Tore Granrusten</i>	
Innledning	215
Styrerrollen i endring	217
Andre krav til barnehageledelse	218
Teoretiske perspektiver	219
Profesjonsidentitet, profesjonell identitet.	219
Ledelsesprofesjonell og fagprofesjonell ledelse.	220
Det store og det lille fellesskapet	221
Refleksjon over egen lederrolle	222
Metoder og datamateriale	222
Resultater	223
Nølende eller usikker fagprofesjonell	225
Nølende eller usikker ledelsesprofesjonell.	226

Tydelig fagprofesjonell.	226
Tydelig ledelsesprofesjonell.	227
Drøftinger	230
Barnehagelærer eller leder?	230
Påvirker identiteten ledelse av læringsprosessene?	231
Oppsummering	232
13 Strategisk ledelse av barnehagen som læringsarena	234
<i>Per Tore Granrusten</i>	
Innledning	234
Strategi og strategisk ledelse i barnehagen.	235
Teoretiske perspektiver.	238
Generiske og ressursbaserte strategier	238
Strategiske nivåer	239
Strategiske arenaer	240
Ledelse innad og på tvers.	240
Ledelse oppad og nedad.	242
Utadrettet ledelse	242
Metoder og datamateriale.	243
Resultater	244
Bevissthet om begrepsbruken.	244
Nettverk er viktig	244
Ledelse innad, nedad og på tvers i form av nettverk	245
Forskjellige strategiske nivåer	246
Utadrettede strategier mot egen eier.	247
Utadrettet strategi mot markedet	248
Drøfting	249
Oppsummering	251
 DEL 5 BARNEHAGEN SOM LÆRINGSARENA OG	
LÆRENDE ORGANISASJON.	253
 14 Utvikling av barnehagen som en lærende organisasjon	
– den pedagogiske lederfunksjonen.	255
<i>Kjell-Åge Gotvassli og Berit Irene Vannebo</i>	
Innledning	255
Den pedagogiske lederfunksjonen	257
Empiri og metode	258
Teoretiske perspektiver.	258

Pedagogisk ledelse	258
Den lærende organisasjon	261
Motivasjon og mestring	261
Resultater	263
Aktiviteter.	264
Utforming av pedagogisk ledelse.	265
Organisatoriske forhold	266
Drøfting	268
Oppsummering	271

**15 Personalets læring og barnehagens arbeid med barns læring
– to sider av samme sak?** 273

Kari Hoås Moen

Innledning	273
Problemstilling og forskningsspørsmål	276
Personalets og barnas læring – to sider ved pedagogisk ledelse	277
Å fremme og delta i lærernes læring – størst innvirkning på elevenes resultater.	278
Flere perspektiver på kunnskap og læring	278
Det prosessuelle perspektivet og strukturperspektivet på kunnskap og læring	279
Pedagogiske pakker og program	280
Læringskultur	280
Motivasjon og selvbestemmelse	281
Analysemodell	281
Metode	282
Funn	284
Hva har innvirkning på arbeidet med å fremme læring basert på omsorg, lek og danning og gjennom strukturerte læringsaktiviteter?	284
Hva har innvirkning på barnehagens arbeid med barns sosiale kompetanse og med fagområdene?	286
Hva har innvirkning på barnehagens arbeid med skoleforberedende tiltak?	287
Drøfting	289
Lederens involvering i personalets læring og arbeidet med barns læring	289
Betydning av arbeid med læringssyn for barnehagens arbeid med barns læring	290

Sammenheng mellom strukturert læring i personalet og arbeidet med barns læring	291
Sammenheng mellom motivasjon av personalet og barnehagens arbeid med barns læring	292
Egenskaper ved styreeren og barnehagen i sammenheng med barnehagens arbeid med barns læring	292
Oppsummering	293
Referanser	295
Forfatterpresentasjon	315
Vedlegg	317
Stikkord	325

Forord

Barns læring i barnehagen har blitt et viktig tema i den nasjonale barnehagepolitikken. Derfor er det nødvendig med mer kunnskap om hvordan barnehagens økte ansvar for læring følges opp og ivaretas i ulike former for styring og ledelse i barnehagesektoren. Dette er et tema for prosjektet «Ledelse for barns læring – utfordringer for barnehager i Norge», som er støttet av Norges forskningsråd gjennom programmet FINNUT. Denne antologien bygger på utvalgte deler av dette prosjektet. Noen av artiklene har en rent teoretisk tilnærming, men de fleste presenterer også empiri fra forskjellige delundersøkelser i prosjektet.

Antologiens tematikk har ikke blitt mindre aktuell i løpet av skriveprosessen. Barns læring i barnehagen er et viktig tema i Meld. St. 19 (2015–2016) *Tid for lek og læring – Bedre innhold i barnehagen*, som kom ut like før ferdigstillingen av innholdet i antologien. Barnehagens innhold er i støpeskjeen etter en periode med stor konsentrasjon om utbygging fram til full dekning. Behovet for økt bevissthet og mer kunnskap om ulike sider ved barns læring i barnehagen er derfor stort. Denne antologien er ment som et bidrag med søkelys på styring og ledelse. Målgrupper er barnehageledere, forvaltningen i barnehagefeltet, barnehageeiere, barnehageforskere og studenter fortrinnsvis på masternivå. Enkelte av artiklene kan også være egnet på bachelornivå. Artiklene er i noen grad skrevet med sikte på en indre sammenheng i antologien, men de kan også leses og forstås hver for seg som selvstendige artikler.

Vi vil gjerne takke forfatterne som har bidratt med sine artikler og tilbakemeldinger til medforfattere i skriveprosessen. En stor takk rettes også til alle innenfor barnehagefeltet som har vært med i ulike delundersøkelser som antologien har hentet empiri fra. Takk også til fagfelle for konstruktive tilbakemeldinger og til forlagsredaktør for god oppfølging i prosessen. Til slutt vil vi takke alle dere andre som gjennom innspill, oppmuntringer og annen støtte har bidratt til at antologien ble til.

Trondheim, august 2016

Kari Hoås Moen

Kjell-Åge Gotvassli

Per Tore Granrusten